

تکنیک‌هایی مانند خلق کردن، بیان کردن، درک کردن و پاسخ دادن یاری رساند.

بنابراین، آنچه هنرها با خود به همراه دارند، در نظام‌های آموزشی و مراکز پیش‌دبستان، به‌ویژه برای رشد همه‌جانبه کودکان بسیار چشمگیر و ستودنی است. از این‌رو درک هنرها و به‌کارگیری صحیح شیوه‌های تربیت هنری می‌تواند در توسعه نظام مدرسه‌ای و رشد شایسته کودکان مؤثر باشد.

توانایی تربیت هنری برای رشد کامل‌تر ذهن بشر و بهبود گرایش به سمت یادگیری، از جمله عملکردها و پیامدهای اساسی هنر است. تربیت هنری می‌تواند پیامدهای زیر را برای کودکان و آینده‌سازان این مملکت داشته باشد:

- به کودکان کمک می‌کند خود را بهتر بشناسند و با آنچه در اطرافشان می‌گذرد، برخورد شایسته‌تری داشته باشند.
- مدارا کردن و ارج نهادن نسبت به تنوع فرهنگی و نژادی را در کودکان پرورش می‌دهد.
- کودکانی که به فعالیت‌های هنری علاقه‌مندند، نسبت به کودکانی که به فعالیت‌های هنری علاقه چندانی ندارند، از نظر سنجش عملکرد تحصیلی، بهتر عمل می‌کنند.
- کودکانی که در زمینه هنر در دوره پیش‌دبستان فعالیت دارند، در آزمون‌های استاندارد شده دوره دبستان نمرات بالاتری کسب می‌کنند.
- آموزش موسیقی باعث بهبود نمره درس ریاضی و مهارت‌های فضایی می‌شود.
- مهارت‌های خواندن از طریق یادگیری هنرها، به‌ویژه تئاتر و هنرهای نمایشی، افزایش می‌یابد.
- تربیت هنری خلاقیت را برمی‌انگیزد، مهارت‌های ارتباطی را ایجاد و تقویت، و کار گروهی را ترغیب می‌کند.
- «عشق به یادگیری»^۲ را در همه

مربیان پیش‌دبستان و شناخت مهارت‌های هنری

اشاره

آموزش هنر در پایدارترین و اصیل‌ترین جلوه‌های خود به آرمان‌ها، شناخت‌ها، مهارت‌ها، احساس‌ها و ارزش‌های ژرف و بنیادی نظر دارد که انسان با تکیه بر آن‌ها به تحول واقعی و اصیل خود دست می‌یابد. تربیت هنری در رشد مهارت‌های تفکر، توانایی خلاقیت و کمک به شکل‌دهی ارزش‌های زندگی بسیار سهیم است و از همین‌رو، نقش مهمی در شکل‌گیری شخصیت کودکان و نوجوانان دارد. در این نوشتار، نقش هنر در یادگیری و پیامدهای ناشی از آن مورد توجه قرار گرفته و در نهایت، مهارت‌ها و توانایی‌هایی که مربیان در آموزش هنر به کودکان بدان نیازمندند، شرح داده شده است.

کلیدواژه‌ها: آموزش هنر، کودکان، مهارت‌های هنری، مربیان

پیامدهای آموزش هنر به کودکان

تربیت هنری توانایی بسیاری در برانگیختن افراد برای یادگیری و غلبه بر موانع آموزش و یادگیری دارد. تربیت هنری می‌تواند هیجان‌های منفی و دارای اثرات زیان‌بار مانند بی‌علاقگی، اضطراب و خستگی را کاهش دهد و حتی از بین ببرد. از سوی دیگر، رشد ارزش‌های انسانی از طریق فعالیت‌های هنرمندانه کودکان امکان‌پذیر است (شارپ و همکاران^۱، ۲۰۰۸).

تربیت هنری، به‌ویژه هنرهای تجسمی، به کودکان کمک می‌کند سبک‌ها و روش‌های یادگیری را به خوبی درک کنند و از آن‌ها در سایر حوزه‌های زندگی خویش یاری بگیرند.

هنرهای زیبا یا قلمروهای هنری مختلف شامل نمایش، موسیقی و هنرهای تجسمی می‌تواند به رشد بسترهای فردی، اجتماعی، فرهنگی و تاریخی، همچنین به دانش، مهارت و

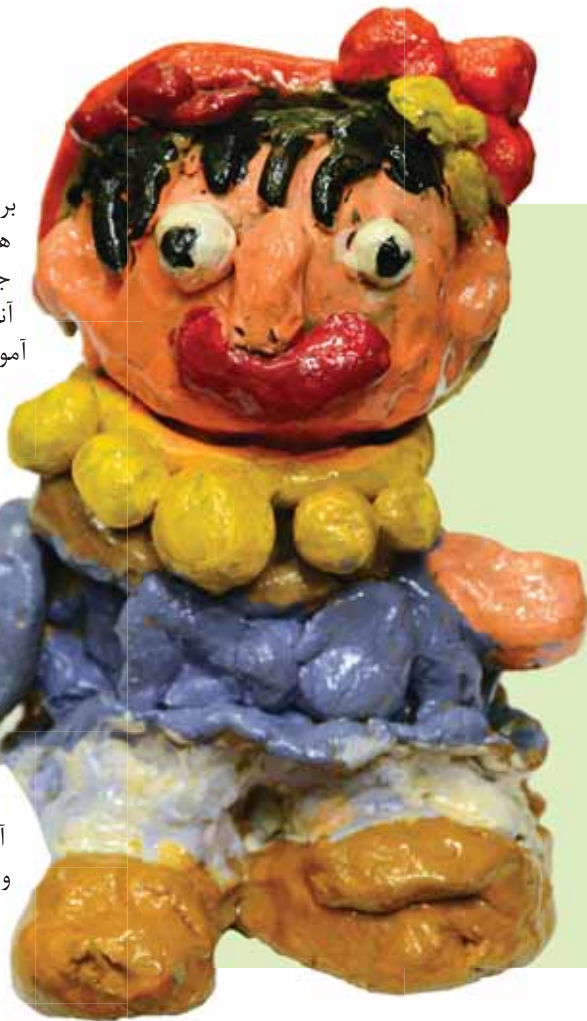
برخی از مهارت‌ها و دانش‌هایی که مربیان برای آموزش هنر در محیط پیش‌دبستان بدان نیاز دارند، مربوط به جهت‌گیری و نوع آموزش هنری است که باید ارائه کنند. آنچه معلم باید انجام دهد، به‌طور مستقیم به مهارت‌های آموزشی و دانش‌هایی مربوط می‌شود که مورد نیاز اوست. در ایسن گفتار برخی از مهارت‌ها و توانایی‌هایی را که مربیان برای آموزش هنر در مراکز پیش‌دبستان باید بیاموزند، بررسی می‌کنیم.

● از آنجایی که در آموزش هنر مسئله اساسی به‌کارگیری تخیل است توانایی درگیر کردن قدرت تخیل کودکان، از مهارت‌های بسیار مهم آموزش هنر به حساب می‌آید. مربی به روش‌های مختلفی می‌تواند این کار را انجام دهد.

● یک روش آن است که از کودکان بخواهید خود را در فضایی تخیلی قرار دهند. برای مثال، اگر مربی با کودکان ۴ تا ۶ ساله سروکار دارد، می‌تواند از آن‌ها بخواهد که تصور کنند در یک سفینه فضایی هستند و به کره ماه سفر می‌کنند؛ لرزش‌های فضا را احساس می‌کنند و کم‌کم بر سطح ماه می‌نشینند. به تدریج در سفینه باز می‌شود. حالا مسافران چه می‌بینند؟ چه حسی دارند و وقتی به خانه برمی‌گردند، چگونه سفر خود را برای دیگران به تصویر می‌کشند؟

● آموزش موقعیت‌های تخیلی قابلیت‌های زیادی دارد. برای مثال، کودکان را به دنیای تجربه‌ای که به‌طور تخیلی ایجاد شده است، وارد می‌کند و توانایی نقاشی کشیدن را در آنان بالا می‌برد.

● دانش دیگری که مربی در آموزش هنر بدان نیاز دارد، دانش مربوط به الزامات فنی و مواد آموزشی است. مربیان باید بدانند مواد و وسایل هنری مختلف مانند انواع رنگ‌ها، کاغذها، قلم و حتی مواد دورریختنی چه قابلیت‌هایی دارند و چه آثار هنری‌ای را پدید می‌آورند.

حوزه‌های آموزشی پدید می‌آورد.

● تفکر انتقادی و مهارت‌های تفکر سطح بالا را آموزش می‌دهد و نوعی رقابت سالم برای به دست آوردن شغل در آینده را فراهم می‌آورد.

رموزی برای مربیان در آموزش هنر

آموزش هنر به کودکان نه یک کار ساده بلکه حرفه‌ای تخصصی است. بزرگ‌ترین لطمه‌ای که سال‌هاست به هنر وارد می‌شود، این است که ما به کودکان اجازه می‌دهیم برای لذت بردن از هنرها، به سادگی و بی‌هدف رها شوند که البته روش صحیحی نیست. برای منفعت بردن از هنرها لازم است کودکان در فعالیت‌های هنری غوطه‌ور شوند. بین مهارت‌های یادگیری و داشتن آزادی برای نوآوری و تأمل تعادل ظریفی وجود دارد؛ این در حالی است که اکثر مربیان مراکز پیش‌دبستان و هنرمندان برای این امور آموزش ندیده‌اند.

آنچه هنر آموزش می‌دهد، تحت‌تأثیر دو مقوله قرار دارد: یکی آنچه تدریس می‌شود و دوم چگونگی تدریس. بنابراین، هنر مانند سایر فعالیت‌های آموزشی در دوره پیش‌دبستان، می‌تواند به شیوه‌های مختلف برای اهداف مختلفی آموزش داده شود (آیزنر، ۲۰۰۲).

● مربیان باید توانایی بررسی کیفیت اثر هنری کودکان را داشته باشند و بتوانند به شیوه‌ای هدایتگرانه درباره اثر هنری کودک با وی گفت‌وگو کنند.

● مربی باید در مسیر ملایمی از نقد ساختاری قدم بردارد. نظرات مربی هم جنبه شخصی دارد و هم باید براساس قابلیت‌های هنری کودک باشد. او در این مسیر باید کودکان را دعوت کند که کار خودشان را نقد کنند و برای ادعاهایشان دلیل بیاورند.

● مهارت آموزشی دیگری که در تدریس هنر مورد نیاز است، توانایی الگوسازی نوع زبان و مهارتی است که از کودکان انتظار می‌رود بیاموزند. شاید کودکان ۴ تا ۶ ساله هرگز ندیده باشند که کسی درباره یک اثر نقاشی، یک درخت یا یک ساختمان، استعاره و تشبیه به کار برد، اما کلاس هنر جایی است که کودکان می‌توانند چنین زبانی را ببینند و بشنوند. بنابراین، مربی می‌تواند این مهارت‌ها را فراهم کند و فرصت‌هایی را برای کودکان مهیا سازد تا آنچه را می‌بینند، الگو قرار دهند.

● مربیان باید بدانند که چه موقع کودکان را آزاد بگذارند و به آن‌ها اجازه دهند که راه خودشان را پیدا کنند. این روش آموزشی منحصر به تدریس هنر نیست اما در عرصه آموزش هنر اهمیت ویژه‌ای دارد.

● از آنجا که هنر از محدود عرصه‌ها در برنامه دوره پیش دبستان است که بر اهمیت دیدگاه فردی تأکید دارد، فراهم کردن چنین فضایی همراه با کمترین دخالت‌های مربی بسیار ضروری به نظر می‌رسد.

● مهارت آموزشی دیگری که مربی باید داشته باشد این است که بداند چگونه باید ابزارهای آموزشی مورد نیاز دانش‌آموزان را بدون اتلاف وقت مرتب و منظم نماید، نقاشی‌ها را توزیع و جمع‌آوری کند، برای قرار دادن وسایل شکستنی در جای مناسب، کلاس را قفسه‌بندی کند، آثار چاپی را از آسیب دیدن محافظت نماید و از ابزارهای آموزشی محافظت کند. همگی این موارد، بخش‌هایی از مهارت‌های آموزشی است که معلمان

باید برای اداره اثربخش کلاس‌ها یا کارگاه‌های هنر در مرکز پیش‌دبستان بدانند. فقدان چنین دانش و مهارتی به بی‌نظمی کلاس منجر خواهد شد.

● دانش و مهارت آموزشی دیگر در تدریس هنر این است که مربی بتواند بین اثر جدید و قبلی، و اثر فعلی و جهان خارج از کلاس درس ارتباط برقرار کند و بداند چگونه باید براساس مطالب تدریس قبلی خود، موضوعات جدیدی را به کودکان ارائه کند. تدارک فعالیت‌هایی که در آن بتوان از آنچه قبلاً آموخته شده است استفاده کرد و همچنین بین آنچه در کلاس هنر آموخته شده و جهان خارج ارتباط برقرار کرد، از مسائل ضروری در آموزش هنر برای مربیان است.

بنابراین، مربیان باید دانش کافی درباره هنرها داشته باشند که این دانش شامل مهارت‌های پیش‌نیاز در عرصه آموزش و هنر است و وجود آن برای داشتن قضاوت صحیح درباره یادگیری کودکان ضرورت دارد. تدریس خوب در تربیت هنری به کودکان کمک می‌کند دنیای نمادین اطراف خود را درک کنند، بسازند و با آن کار کنند.

پی‌نوشت‌ها

1. Sharp and eta
2. Love of Learning

منابع

1. مهرمحمدی، محمود؛ کیان، مرجان. (۱۳۹۴). برنامه درسی و آموزش هنر در آموزش و پرورش. تهران: انتشارات سمت.
2. Einser, Elliot. (2002). Theand the creation of Mind, Yale University Press.
3. Sharp, Carolin and Metartis Le Joanna. (2008). The Arts, Creativity and Cultural Education: An International Perspective, Qualification and Curriculum Authority in England.

